

Broedgeval van Zearend *Haliaeetus albicilla* in de Oostvaardersplassen in 2010

Frank E. de Roder & Rob G. Bijlsma

Nadat er in 2006 voor het eerst een Zearend *Haliaeetus albicilla* in Nederland broedde is dat sindsdien jaarlijks het geval geweest (de Roder & Bijlsma 2006, 2008, 2009, de Roder *et al.* 2008). Deze broedvogels van de Oostvaardersplassen waren elk jaar succesvol en brachten in 2006-09 in totaal vijf jongen groot (3x 1, 1x 2). Ook in 2010 werd er in de Oostvaardersplassen gebroed. Tijdens een vliegtuigtelling stelden medewerkers van Rijkswaterstaat vast dat er een jong op het nest zat. Dat jong is op 21 mei geringd.

De vogels zaten op het nest dat in 2008 was gebouwd en ook in 2009 als broedplaats in gebruik was. Het was iets uitgebouwd ten opzichte van het vorige jaar: het bovenoppervlak mat 1.78 x 1.92 meter (10 cm meer dan in 2009), terwijl de nesthoogte op 2.10 meter was blijven steken. Het is een behoorlijk forse bak in een wilg. Zware winden en neerslag in juli 2010 deden het nest naar beneden zakken zonder dat het uit de boom viel (mededeling Leo Smits).

De maten en gewichten van het jong wijzen alle in de richting van een vrouwtje (Tabel 1, Foto 1). De tarsusindex (laterale x frontale tarsusdikte, aangeknepen) kwam uit op 252.8 (scheidingsmaat is 252: eronder is een mannetje, erboven een vrouwtje; Hardey *et al.* 2006) en het gewicht van 3950 g bij een vleugellengte van 250 mm zit duidelijk in de vrouw-hoek (Helander *et al.* 2007). De vogel had een forse krop, wat het gewicht met zeker enkele honderden grammen kan flatteren. Maar zelfs daarmee rekening houdend kom je uit op een vrouwtje. Ook de snavelhoogte van 33.5 mm wijst op een vrouwtje (scheidingsmaat is hier 33 mm, althans voor Schotse vogels; Hardey *et al.* 2006). De vleugellengte wijst op een leeftijd van rond de 32 dagen (Helander *et al.* 2007). Daar moet wel bij worden aangetekend dat de weinige biometrische gegevens in de ornithologische literatuur gebaseerd zijn op vogels afkomstig uit Zweden en Schotland (die laatste stammen af van Noorse Zearenden). Het is niet uitgesloten dat die gemiddeld wat groter zijn dan de Midden- en West-Europese Zearenden.

Tijdens de nestcontrole werden voedselresten en braakballen op het nest verzameld (Foto 2). Het betrof twee halfwas Grauwe Ganzen *Anser anser*, 5 Meerkoeten *Fulica atra* (halfwas en volwassen), pootresten van een kalf van Edelhert *Cervus elaphus* (vermoedelijk als aas aangetroffen), 1 Muskusrat *Ondatra zibethicus*, 1 Karper *Cyprinus carpio* en 3 Blankvoorns *Rutilus rutilus*. Drie braakballen maten resp. 61.1 x 29.4 mm, 51.8 x 30.6 mm en 33.5 x 16.9 mm, en bevatten uitsluitend veerresten van jonge Grauwe Ganzen.

Tabel 1. Ringen, maten en gewichten van het zeearendjong in de Oostvaardersplassen op 21 mei 2010. Vleugellengte is maximaal gestrekt en bocht eruitgedrukt. Pootdiktes resp. zonder (getal voor schuine streep) en met aanknippen (na schuine streep) van schuifmaat; die laatste is gebruikt om de tarsusindex te berekenen. *Measurements of the White-tailed Eagle chick in the Oostvaardersplassen ringed on 21 May 2010; wing length is flattened and straightened, tarsus width resp. without (before slash) and with (after slash) pressure on the caliper; the latter is used to determine the tarsus index.*

Ring Ring	Vogeltrekstation 9.509.441
Kleurring Colour ring	Oranje Orange
Code Code	AH42
Sekse Sex	Vrouw Female
Leeftijd (dagen) Age (days)	32
Gewicht Body mass (g)	3950
Krop Crop	3
Vleugellengte Wing length (mm)	250
Lengte P8 Length P8 (mm)	74
Tarsus Tarsus (mm)	97.3
Tarsus + hiel Tarsus + heel (mm)	110.4
Snavelhoogte Bill height (mm)	33.5
Pootdikte lateraal Lateral tarsus width (mm)	17.7/16.0
Pootdikte frontaal Frontal tarsus width (mm)	17.2/15.8
Achternagel Hind claw (mm)	30.5

Foto 1. Het jong tijdens de ringsessie op 21 mei 2010 (Foto: Femke Vergeest). *The White-tailed Eagle chick during ringing, 21 May 2010.*

Discussie

Hoewel we ervan uitgaan dat de samenstelling van het broedpaar in de Oostvaardersplassen niet is gewijzigd sinds hun vestiging in 2005 (toen nog niet broedend), is het van groot belang dat de identiteit van beide vogels wordt herbevestigd. We hebben helaas geen harde waarnemingen, zelfs niet van het geringde vrouwtje, die onze aanname kunnen staven. Mocht ons idee kloppen, dan zou het vrouwtje in 2010 in haar zevende levensjaar zijn geweest (achtste kalenderjaar), het mannetje minimaal in zijn negende levensjaar. De broedprestaties van dit paar leken tot en met 2009 de vorderende leeftijd (en dus ervaring) enigszins te weerspiegelen: elk jaar werd vroeger met broeden begonnen (over 2006 tot en met 2009 vervroegd van 26 maart naar 28 februari) en de legselgrootte nam toe van één naar twee (de Roder & Bijlsma 2009). In 2010 werd met die lijn gebroken: mogelijk werd er maar één ei gelegd (in ieder geval geen aanwijzingen voor een tweede ei), terwijl de start van de eileg op 11 maart werd berekend (11 dagen later dan het jaar ervoor). Hebben we het omslagpunt in de optimale broedleeftijd bereikt, en gaat het van nu af aan bergafwaarts richting seniliteit? Dat is te vroeg om te zeggen, en zelfs niet aannemelijk. Om maar wat te noemen: de Sleeswijk-Holsteinse Zeearenden bleven na 1975 tot en met hun twintigste levensjaar goed presteren (Struwe-Juhl 2003, Krüger *et al.* 2010). Of heeft de winter van 2009/10 een tikje uitgedeeld? Afgelopen winter was – in termen van IJnsen – weliswaar normaal met een vorstindex van 26.4, maar de minimumtemperaturen in januari, februari en de eerste 10 dagen van maart bewogen zich vrijwel continu beneden het vriespunt (afgezien van een korte dooiperiode in de laatste week van februari). Daarmee was de winter niet koud of streng, maar wel hardnekkig. Dat laatste was onder meer zichtbaar in de permanente ijsvloer op de Oostvaardersplassen. Nu zijn Zeearenden ware bikkels die zich door een beetje kou niet in de luren laten leggen. Aan de andere kant: een bevroren Oostvaardersplassen biedt een desolate aanblik. Weg zijn de ganzen en eenden, de vissen liggen buiten bereik onder het ijs. Daarentegen kadavers van Edelherten te over, al is nog steeds onduidelijk of de Zeearenden van de Oostvaardersplassen vaker dan incidenteel van die voedselbron gebruik maken. De enige studie van het wintervoedsel in dit gebied, gebaseerd op een klein aantal braakballen (van Rijn *et al.* 2010), stamt uit de tijd dat er nog geen Edelherten rondliepen (wèl Reeën *Capreolus capreolus*, een soort die zich na de introductie van koeien, paarden en Edelherten niet heeft kunnen handhaven). Kortom, of de aanhoudende winter en het voedselaanbod een rol hebben gespeeld bij de verlating van de eileg, en mogelijk de geringe legselgrootte, in 2010, blijft onbeantwoord.

Het paar in de Oostvaardersplassen verloor in 2010 zijn status als enige paar in Nederland. De nieuwe vestigingen waren gelegen in Lauwermeer (mislukt in eifase) en op het Vogeleiland (Zwarte Meer, mislukt in eifase). Daarnaast waren (deels) onvolwassen paren bekend van de Ventjagersplaten en omgeving en de randmeren rond de IJsseldelta. Deze ontwikkeling kan het begin zijn van de uitbreidingsfase, die vaak pas na een aantal jaren momentum krijgt (Evans *et al.* 2009, Krüger *et al.* 2010). Er staan ons spannende tijden te wachten.

Dank

De volgende personen waren op 21 mei betrokken bij het ringen van de jonge Zeearend: Andrea van den Berg (ringen, biometrie), Jan Griekspoor, Leo Smits, Peter Boelens, Femke Vergeest, Bertwin Bergman (allen Staatsbosbeheer regio Oost), Martin van Wissekerke en Tako Rietveld.

Foto 2. Voedselresten van het zeearendenpaar, zoals gevonden op het nest, uitgesteld op de kano, 21 mei 2010 (Foto: Femke Vergeest). *Food remains as found on the White-tailed Eagle nest, 21 May 2010.*

Summary

Roder F.E. de & Bijlsma R.G. 2010. White-tailed Eagle *Haliaeetus albicilla* breeding in Oostvaardersplassen in 2010. De Takkeling 18: 192-196.

In 2010, a pair of White-tailed Eagles raised a female chick in the Oostvaardersplassen. The pair was presumably the same as the one that had settled in 2006 (and had been present in summer 2005). If so, the female was then in her 7th year of life, the male even older. In 2006-10, this pair raised 1x 2 and 4x 1 chick(s), advancing its laying date by a month between 2006 and 2009. In 2010, laying started eleven days later (on 11 March) than in the previous year, perhaps because of persistent frost throughout January, much of February and early March. Prey remains found on the nest consisted of *Anser anser* (2 half-grown chicks), *Fulica atra* (5), *Ondatra zibethicus* (1), *Cervus elaphus* (1 calf, scavenged), *Cyprinus carpio* (1) and *Rutilus rutilus* (3). Three pellets exclusively contained feather remains of young Greylag Geese.

Literatuur

- Evans R.J., Wilson J.D., Amar A., Douse A., MacLennan A., Ratcliffe N. & Whitfield D.P. 2009. Growth and demography of a re-introduced population of White-tailed Eagles *Haliaeetus albicilla*. *Ibis* 151: 244-254.
- Hardey J., Crick H., Wernham C., Riley H., Etheridge B. & Thompson D. 2006. Raptors: a field guide for surveys and monitoring. The Stationery Office, Edinburgh.
- Helander B., Hailer F. & Vilà C. 2007. Morphological and genetic sex identification of white-tailed eagle *Haliaeetus albicilla* nestlings. *J. Ornithol.* 148: 435-442.
- Krüger O., Grünkorn T. & Struwe-Juhl B. 2010. The return of the white-tailed eagle (*Haliaeetus albicilla*) to northern Germany: Modelling the past to predict the future. *Biol. Conserv.* 143: 71-721.
- Roder F.E. de & Bijlsma R.G. 2006. Eerste broedgeval van de Zeearend *Haliaeetus albicilla* in Nederland. *De Takkeling* 14: 209-231.
- Roder F.E. de & Bijlsma R.G. 2008. Derde broedgeval van de Zeearend *Haliaeetus albicilla* in Nederland. *De Takkeling* 16: 188-198.
- Roder F.E. de, Bijlsma R.G. & Klomp J. 2008. Tweede broedgeval van de Zeearend *Haliaeetus albicilla* in Nederland. *De Takkeling* 16: 100-123.
- Roder F.E. de & Bijlsma R.G. 2009. Vierde broedgeval van de Zeearend *Haliaeetus albicilla* in Nederland. *De Takkeling* 17: 195-200.
- Struwe-Juhl B. 2003. Age-structure and productivity of a German White-tailed Sea Eagle population. In: Helander B., Marquiss M. & Bowerman W. (eds), *Sea Eagle 2000*: 181-190. Swedish Society for the Protection of Nature, Stockholm.
- Struwe-Juhl B. & Grünkorn T. 2007. Ergebnisse der Farbberingung von Seeadlern *Haliaeetus albicilla* in Schleswig-Holstein mit Angaben zu Ortstreue, Umsiedlung, Dispersion, Geschlechtsreife, Altersstruktur und Geschwisterverpaarung. *Vogelwelt* 128: 117-129.
- van Rijn S., Zijlstra M. & Bijlsma R.G. 2010. Winter habitat choice of White-tailed Eagles *Haliaeetus albicilla* in The Netherlands: aspects of habitat scale and quality. *Ardea* 98: in druk.

Adressen:

FEdR, Zwartemeerweg 20A, 8307 RP Ens, frankderoder@hccnet.nl
RGB, Doldersummerweg 1, 7983 LD Wapse, rob.bijlsma@planet.nl